

מראי מקומות- כבא בתרא צ"ב

המוכר פירות

המוכר, היינו משום דהמע"ה, דיכול לומר דהמכירה היתה לשחיטה, כיון דלא אזלי בתר רוב. ואם באמת ס"ל לשמואל דאזלי בתר טענה טובה, א"כ הול"ל דהיכא דאין טענה טובה להמוחזק, מודה שמואל דאזלי בתר רובא אפי' בממונא. וליישב קו' זו האחרונה, כ' הפנ"י די"ל דאם הי' אזלי' בתר רובא, אז באמת לא הי' נחשב לו לטענה טובה, שהרי כנגד רוב הוא. אבל לגבי העיקר שאלה, למה צריך כלל לומר משום טענה טובה, תיפוק לי' דאין כאן רוב, והמע"ה, תי' דהרשב"ם הי' רוצה לפרש הסוגיא גם אליבא דסומכוס, דס"ל בדרך כלל דלא אמרי' המע"ה, אלא דממון המוטל בספק חולקין. ולכן הי' צריך לפרש דמה דכאן לא אמרי' דחולקין, היינו משום דיש להמוחזק טענה טובה [אולם צע"ק, דהא לכאור' משמע מהרשב"ם דכיון דאין כאן דררא דממונא כאן, לכן לא ס"ל לסומכוס דחולקין, ולכן עדיין ק', למה צריך להא דטענה טובה, וצ"ע]. וע"ש עוד מש"כ לפרש באו"א.

(ד) **ושמואל אמר יכול לומר לו לשחיטה מכרתיו לך- כ' הרשב"ם** דשי' שמואל הוא אפי' לסומכוס דס"ל בעלמא דממון המוטל בספק חולקין, היינו דוקא היכא שאין ידוע לב"ד איך הי' המעשה, וכגון שור שנגח את הפרה ונמצא עוברת בצדה, וזה טוען שילדה קודם נגיחה, וזה טוען שנולדה אח"כ, בזה ס"ל לסומכוס דחולקין. אבל כאן, דב"ד יודעים איך הי' המעשה, מודה סומכוס דאין חולקין, אלא אזלי' בתר מי שטענתו עדיף. אולם ע' בתוס' לעיל (לה. ד"ה ומאי) שכ' להוכיח דלא קיי"ל כסומכוס, מהא דשמואל לא ס"ל כוותי', דאם ס"ל דלא אזלי' בתר רוב, אלא אמרי' דהמע"ה, כ"ש היכא דהממון מוטל בספק דיאמר המע"ה. ומבואר דס"ל דרק רב יכול לסבור כסומכוס, והביאור הוא דסומכוס ס"ל דמוחזק אינו כח ההכרעה כ"כ, ולכן אמרי' דחולקין עדיף ממוחזק, וכן רב ס"ל דרוב יכול להכריע כנגד מוחזק.

(ה) **וליחזי, אי גברא דזבין לנכסתא לנכסתא, וכו'- פי' הרשב"ם**, דאם רגיל לקנות שוורים

(א) **רשב"ג אומר זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן-** הביא הרשב"ם מה דאי' לקמן דכוונת המשנה לומר דמה דזרע פשתן אינו חייב באחריותן, היינו משום דאמר רשב"ג דזרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן. והק' בחי' הר"ן, מהו החי' בזה, הרי כיון דאינן נאכלין, א"כ ע"כ לא לקחם אלא בשביל זריעה, וא"כ אם אינם ראויים לזריעה, אין לך מקח טעות גדול מזה. ותי' דאתא לאשמעינן דאע"פ שזרען וא"א להחזירן, מ"מ פטור, ולא אמרי' דיכול המוכר לומר לו, אם הבא לי הזרעים, אחזיר לך דמיהן, קמ"ל דאינו יכול לומר כן. וע' בשיטמ"ק בשם תוס' הרא"ש, דהק' דבאמת למה המוכר חייב באחריותן, לימא לי' החזר לי זרעוני ואחזיר לך הדמים. ותי' דכיון דבתר רובא אזלי' דזבני לזריעה, איהו (המוכר) הוא דאפסיד אנפשי', דהו"ל לאסוקי אדעת' שיזרעם.

(ב) **הר"ז מקח טעות- הק' השטמ"ק בשם תוס' הרא"ש בשם רבנו מאיר**, למה ס"ל לרב דהוי מקח טעות משום הרוב, לימא דסמוך מיעוטא דזבני לשחיטה לחזקת ממון, והו"ל פלגא ופלגא, ונימא המע"ה [ומבואר מדבריו דהחזקת ממון הוא דבר אחר מלבד המוחזקות של המע"ה, ודבר זה כבר דנו גדולי האחרונים עלה, ואכ"מ]. ותי' "דסבר רב דכל חזקה שנשנית, דלפעמים זה מוחזק ולפעמים זה מוחזק, לא חשיבא חזקה, דמעיקרא הי' הלוקח מוחזק ועכשיו המוכר" [ולכאור' כוונתו, דאף דודאי עדיין שייך המע"ה, אבל החזקת ממון אין שייך כאן, כיון דנשנית מהמוכר ללוקח].

(ג) **ושמואל אמר יכול לומר לו לשחיטה מכרתיו לך- פי' הרשב"ם**, דכיון דלא הוי ספק בלא טענות התובעים, א"כ אזלי' בתר מי שטענתו יפה, וכיון דרובא לאו כלום הוא, לא הי' לו למוכר לפרש, אלא הלוקח הול"ל לרדיא קא בעינא, והלכך הדין אם המוכר. והק' הפני יהושע (הובא בליקוטים לאחר מס' שבועות), למה צריך לומר כן, הרי מבואר בסוגיין דשמואל ס"ל דבממונא לא אזלי' בתר רובא, וא"כ, הול"ל בפשיטות, דמה דהדין עם

הלוקח להודיעו, ומדלא הודיעו, הו"ל כמי שלקח לכך ולכך.

ז **בגברא דזבין להכי ולהכי- הק' הרשב"א** (צב:; ד"ה דאיכא) בשם הרשב"ד, כיון דגברא זו זבין להאי ולהאי, א"כ כי רובא זבני לרדיא מאי הוי, והא איהו לאו מרובא הוי. ותי' דהיכא דהגברא זבין להאי ולהאי, אז אזלי' בתר רובא דעלמא, "דההיא נמי מההיא רובא הוי". וכ"כ **האבני מלואים** (מ"ה, ז', ד"ה והנה) דאע"ג דהאי גברא זבין להכי ולהכי, מ"מ כל זמן שאינו רוב לזה ולזה, עדיין לא נפקא מרובא דעלמא [ולכאור' מכל זה משמע דרוב לאו כמו אומדנא הוא, אלא דין הוא].

ח **וּלְיַחְזִי דְּמִי הֵיכִי נִינְהוּ- העיר הרשב"ם, הא** רק ר' יהודה ס"ל דדמים מודיעים, אבל חכמים חולקים עליו וס"ל דלא אמרי' דמים מודיעים, וא"כ מאי הק' הגמ', לימא דרבנן היא ולא ר' יהודה. ותי' דשאני הכא, דכיון דאמרי' דהאי גברא זבין לשחיטה ולחרישה, שפיר הוי דמים ראי', ואפי' לרבנן, משא"כ התם, דלאו כ"ע קורין לבקר צמד, א"כ י"ל דגם לוקח זה אינו קורא לבקר צמד, ולא אמרי' הדמים מודיעים להוכיח לנו אם הוא קורא לבקר צמד או לא. **והרא"ש** (ב') תי' "דאפי' רבנן דלעיל מודו הכא, כיון דאין הדמים מכחישים את עיקר הלשון". **והר"י מיגש** תי' דמה דאמרי' דאין הדמים ראי', היינו דוקא היכא דרוצה לכלול בהמכר דבר שאינו נכלל בהדיא, כגון צמד ובקר, אבל לברורי מילתא דזבינא גופי' היכא הוא, דנדע אי הוה זביני אי לא, בכי הא לא אמרי' רבנן אין הדמים ראי'.

ט **ושמואל אמר לך, כי אזלי' בתר רובא באיסורא, בממונא לא- ע' בקצות (ר"פ, ב')** שהביא מש"כ התרומת הדשן (שמ"ט) דהעיר דלמה אמרי' דאין הולכין בממון אחר הרוב להוציא מחזקת ממון, הרי קיי"ל דרובא וחזקה רובא עדיף. ותי' דשאני הכא דאית בה טעם המוציא מחבירו עליו הראי', וא"כ צריך לראי' ממש כדי להוציא מחזקת ממון, ורוב אינו ראי', ולכן אינו יכול להוציא. וע"ע **בשב שמעתתא** (ד', כ"ד) דכ' ליישב באו"א, דאף דבעלמא אמרי' דרובא עדיף

לחרישה, וכגון שהיו מכירין זה את זה. וכ' **האבן האזל** (מכירה י"ז, ג') דגם **הרא"ש** ס"ל כן, וכ' דמבואר מדבריהם דבירור המקח אינו תלוי בהלוקח לבדו, דאף שיתברר שהלוקח הי' קונה לרדיא, אם אמנם אין המוכר מכירו, יכול לומר לשחיטה מכרתיו לך. אולם דייק **מתוס' בב"ק** (ריש המניח, בשם ר"ת) דלא ס"ל כן, דשם כ' דבנמצא נגחן אין המוכר יכול לומר קים לי בנפשך שאתה מן המיעוט, דיכול הלוקח לומר דקים לי בנפשאי שאני מן הרוב, היכא שהוא מוחזק בממונו. וביאר האבבה"ז פלוגתתם, דס"ל להרשב"ם והרא"ש דאינו תלוי בלוקח לבדו, אלא למ"ד דאזלי' בתר רוב, אמרי' דקניי' זו אזלי' בתר רוב קניות, והוא לרדיא, ולמ"ד דלא אזלי' בתר רוב, צריך הלוקח לברר שהמכר הי' לרדיא, ולכן יכול המוכר לומר דלא ידע דהלוקח מהרוב אם אינו מפרש (כלומר, רק משום דלא אזלי' בתר רוב אמרי' דהו"ל לפרש, אבל אם אזלי' בתר רוב, לא הי' צריך לפרש. וע' **בשו"ת מהרי"ק** [קס"א, ד"ה וכו', שנתקשה בזה, דאם אמרי' דעל הלוקח לפרש, א"כ אפי' אם אזלי' בתר רוב, לכאור' עליו לפרש, ולפי הנ"ל א"ש]). **אבל** ר"ת ס"ל דהכל תלוי בדעת הלוקח, ואם הוא טוען שהוא מן הרוב או מן המיעוט, אפי' אם אין המוכר מכירו, הי' מוטל על המוכר לברר לאיזה צורך לוקחם הלוקח, ואם לא עשה כן, והלוקח מוחזק בממונו, הפסיד המוכר (אבל ודאי היכא דהמוכר מוחזק בהממון, יכול לטעון דאולי הלוקח מן המיעוט, ואין הולכין בממון אחר הרוב).

ו **וּלְיַחְזִי, אי גברא וכו'- כ' הרשב"ם** דמיירי דמכירין זה את זה, ולכן אמרי' דודאי לרדיא זבין, כיון דהמוכר יודע לאיזה צורך רוצה הלוקח ליקח שור זה. אולם ע' **באבן האזל** (מכירה י"ז, ג') שהביא מהמאירי בריש שור שנגח את הפרה דכ' דאינו מחוור, דא"כ למה לא אוקמי' הגמ' בצירור דאין מכירין זה את זה. וכן דייק **הפלפולא חריפתא בב"ק** (ה', ס"א), אות ב') **מהרא"ש** שם, דמשמע דאזלי' בתר אומדנא, ואפי' אם אין מכירין זה את זה, אולם העיר שם דהרא"ש כאן כ' כהרשב"ם. ובטעם הדבר שיהי' צריך להכיר אותו, כ' הפ"ח שהוא משום דאל"כ, סברא הוא דעל

אשה זו אינה חלק של שום רוב, וא"כ אין שייך ללכת בתר רוב, אלא דרוב בתולות נשאות בקול היינו ריעותא ברוב נשים בתולות נשאות, אבל אינה רוב בפנ"ע. ונכדי לומר שהוא רוב גמור, צ"ל דרוב נשים שנשאות בלא קול אלמנות הם, וודאי אין מוכח מהסוגיא שיש רוב כזה, ולכא"ו זהו גופא חקירתו, האם כוונת הגמ' לומר שיש רוב כזה, או דלמא אי"צ לומר כן, אלא דסגי בהא שיש ריעותא בהרוב נשים בתולות נשאות.]

מאי טעמא, לאו משום דרובא הכי איתנהו- (יד) לכא"ו יש לע', הרי כאן הרוב הוא עם המוחזק, דהמוכר הוי מוחזק בהממון, וגם רוב עבדים גנבים הם, וא"כ ודאי שמואל מודה דבכה"ג אזלי' בתר רוב. וכ' הרמב"ן דהגמ' ידע דבשלא נתן דמים קאמר שמחייבין אותו ליתן, מדקתני סיפא הרי שלך לפניך ולא קתני מקח טעות הוא, ולכן שפיר רוצה להביא רא"י לרב, דאף כנגד המוחזק אזלי' בתר רוב. וע' בנתיבות (רל"ב, י"ב) דהוכיח מדברי הרמב"ן שלא כדעת הפרישה דס"ל דאפי' לשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב, מ"מ כיון דכבר עשה מעשה קנין, הולכין אחר הרוב להוציא ממון מן הלוקח. ולדבריו לא תי' הרמב"ן קו', דעדיין אי"ז ק' לשמואל, דאם לפי שמואל מוציאין מיד הלוקח ע"פ רוב, א"כ שפיר מודה דצריך לשלם בעד העבד, וכ' שהוא רא"י שאין עלי' תשובה.

מחזקה, ה"מ שאר חזקות, אבל חזקת ממון אלים טובא ועדיף מכל החזקות, ועדיף מרוב. והביאור הוא דהא דאמרי' בעלמא דרובא וחזקה רובא עדיף, היינו משום דרוב הוא השתא לפנינו, אבל חזקה אינו אלא חזקה דמעיקרא, שהי' מעיקרא כך, ולכן אוקמוה על חזקת קמא, ובזה רובא עדיף. אבל חזקת ממון שהוא נמי עכשיו מוחזק בממון, הוי כמו רוב, ואין מוציאין ממון מחזקת בעלים שהוא מוחזק עכשיו ע"י רובא.

כי אזלי' בתר רובא באיסורא, בממונא לא- כ' (י) בחי' ר' מאיר שמחה, דמה שנח' רב ושמואל אם אמרי' רוב בממונא או לא, היינו דרב ס"ל דרוב הוי ברור, וא"כ אין מקום לחלק בין ממון לאיסור, דבין כך ובין כך הרי הספק נתברר. אבל שמואל ס"ל דאין הרוב מברר הספק, אלא דאף שיש רוב, מ"מ עדיין ספק הוא, אלא שהתורה מחשיב ספק זה כודאי, ובממון לא שייך זה [אולי משום דבממון לעולם צריך רא"י להוציא ממון, וסכ"ס אי"ז רא"י לצד זה].

לימא הלך רוב נשים, ורוב נשים בתולות נישאות- פי' הרשב"ם, וחזינן מהכא דאזלי' בתר המוחזק ולא בתר הרוב, וקשיא לרב. אולם ע' בתוס' רי"ד בכתובות (טז). ותוס' ישנים שם, דכתבו דקו' זו קשה אפי' לשמואל, דהא לענין רוב נשים בתולות נשאות, אי' ג"כ חזקת הגוף דהיתה בתולה, וא"כ ק' לכ"ע.

סהדי שקרי נינהו- כ' הריטב"א, דמכאן כלל גדול, דכל עדות דאי הוה העדות אמת, הי' ודאי אית בה קול, לא מקבלינן לי' כלל. ואף דהא ודאי בעלמא עדות עדיפא מקלא, אלא דהיכא שיש לנו חזקה דודאי יהי' קול, אז עדיפא האי חזקה מעדות.

אלא רוב הנשאות בתולות יש להן קול, וזו, הואיל ואין לה קול, איתרע לה רובא- חקר בחי' ר' ראובן (סי' כ'), האם רוב זו דבתולות שנשאת יש להם קול רוב גמור הוא, דאזלי' בתרי', וא"כ ע"פ רוב י"ל דאלמנה היא, או דלמא אי"ז רוב גמור, שהרי אין שייך לומר דאשה זו מן הרוב, שהרי רוב נשים בתולות נשאות, וגם רוב בתולות נשאות בקול, אבל